

Γνωμοδότηση του Ευρωπαϊού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο — «Η στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ στην πράξη: πέντε βήματα για μια ασφαλέστερη Ευρώπη»

(2011/C 101/02)

Ο ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ,

Έχοντας υπόψη τη συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 16,

Έχοντας υπόψη τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως τα άρθρα 7 και 8,

Έχοντας υπόψη την οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών ⁽¹⁾,

Έχοντας υπόψη το αίτημα γνωμοδότησης σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 45/2001 σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών ⁽²⁾, και ιδίως το άρθρο 41,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΑΚΟΛΟΥΘΗ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ:

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Στις 22ης Νοεμβρίου 2010, η Επιτροπή ενέκρινε ανακοίνωση με τίτλο «Η στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ στην πράξη: πέντε βήματα για μια ασφαλέστερη Ευρώπη» (στο εξής η «ανακοίνωση») ⁽³⁾. Η ανακοίνωση διαβιβάσθηκε για διαβούλευση στον ΕΕΠΔ.
2. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για το γεγονός ότι η Επιτροπή ζήτησε τη γνώμη του. Ήδη πριν από την έγκριση της ανακοίνωσης, ο ΕΕΠΔ διατύπωσε άτυπες παρατηρήσεις επί του σχεδίου του κειμένου, ορισμένες εκ των οποίων λήφθηκαν υπόψη στην τελική έκδοση της ανακοίνωσης.

Πλαίσιο της ανακοίνωσης

3. Η στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας (στο εξής «ISS») της ΕΕ, η οποία εξετάζεται στην ανακοίνωση, εγκρίθηκε στις 23 Φεβρουαρίου 2010 κατά τη διάρκεια της ισπανικής προεδρίας ⁽⁴⁾. Η στρατηγική θεσπίζει ένα ευρωπαϊκό πρότυπο ασφάλειας, το οποίο περιλαμβάνει μεταξύ άλλων δράση στους τομείς της επιβολής του νόμου και της δικαστικής συνεργα-

σίας, της διαχείρισης των συνόρων και της πολιτικής προστασίας, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις κοινές ευρωπαϊκές αξίες, όπως τα θεμελιώδη δικαιώματα. Κύριοι στόχοι της είναι:

- να παρουσιάσει στο κοινό τα υφιστάμενα μέσα της ΕΕ, τα οποία συμβάλλουν ήδη στην εξασφάλιση της ασφάλειας και της ελευθερίας των πολιτών της ΕΕ, και την προστιθέμενη αξία που παρέχει η δράση της ΕΕ στον συγκεκριμένο τομέα·
- να αναπτυχθούν περαιτέρω κοινά εργαλεία και πολιτικές χρησιμοποιώντας μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση, η οποία θα εξετάζει τα αίτια της ανασφάλειας και όχι μόνον τις συνέπειές της·
- να ενισχυθούν η επιβολή του νόμου και η δικαστική συνεργασία, η διαχείριση των συνόρων, η πολιτική προστασία και η διαχείριση καταστροφών.

4. Στόχος της ISS είναι οι πιο επείγουσες απειλές και προκλήσεις για την ασφάλεια της ΕΕ, όπως το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα, η τρομοκρατία και το ηλεκτρονικό έγκλημα, η διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ και η αύξηση της ανθεκτικότητας ενώπιον φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών. Η στρατηγική προβλέπει γενικές κατευθυντήριες γραμμές, αρχές και κατευθύνσεις σχετικά με τον τρόπο αντίδρασης της ΕΕ σε τέτοια προβλήματα και καλεί την Επιτροπή να προτείνει χρονικά προσδιορισμένες δράσεις για την εφαρμογή της στρατηγικής.
5. Επιπλέον, είναι σημαντικό να γίνει παραπομπή στο παρόν πλαίσιο στα πρόσφατα συμπεράσματα του Συμβουλίου Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων όσον αφορά τη δημιουργία και την εφαρμογή κύκλου πολιτικής της ΕΕ για το οργανωμένο και το σοβαρό διεθνές έγκλημα, τα οποία εγκρίθηκαν στις 8-9ης Νοεμβρίου 2010 ⁽⁵⁾ (στο εξής τα «συμπεράσματα του Νοεμβρίου του 2010»). Το εν λόγω έγγραφο διαδέχθηκε τα συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την αρχιτεκτονική της εσωτερικής ασφάλειας του 2006 ⁽⁶⁾, και καλεί το Συμβούλιο και την Επιτροπή να καθορίσουν μια συνολική ISS βασισμένη στις κοινές αξίες και αρχές της ΕΕ, όπως επαναβεβαιώνονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ ⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ 3043η σύνοδος του Συμβουλίου Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων, 8-10ης Νοεμβρίου 2010, Βρυξέλλες.

⁽⁶⁾ Έγγρ. 7039/2/06 JAI 86 CATS 34.

⁽⁷⁾ Ο κύκλος πολιτικής της ΕΕ για το σοβαρό διεθνές και το οργανωμένο έγκλημα, ο οποίος εξετάζεται στα συμπεράσματα του Νοεμβρίου του 2010, περιλαμβάνει τέσσερα βήματα: 1) χάραξη πολιτικής βάσει αξιολόγησης απειλών όσον αφορά το σοβαρό και το οργανωμένο έγκλημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU SOCTA), 2) καθορισμός πολιτικής και λήψη αποφάσεων μέσω του εντοπισμού περιορισμένου αριθμού προτεραιοτήτων από το Συμβούλιο, 3) εφαρμογή και παρακολούθηση των ετήσιων επιχειρησιακών σχεδίων δράσης (ΕΣΔ) και 4) διεξαγωγή ενδελεχούς αξιολόγησης στο τέλος του κύκλου πολιτικής η οποία θα χρησιμεύσει ως βάση για τον προσεχή κύκλο πολιτικής.

⁽¹⁾ ΕΕ L 281 της 23.11.1995, σ. 31.

⁽²⁾ ΕΕ L 8 της 12.1.2001, σ. 1.

⁽³⁾ COM(2010) 673 τελικό.

⁽⁴⁾ Έγγρ. 5842/2/10.

6. Μεταξύ των κατευθύνσεων και των στόχων που πρέπει να καθοδηγούν την εφαρμογή της ISS, τα συμπεράσματα του Νοεμβρίου του 2010 αναφέρουν τον προβληματισμό σχετικά με μια προορατική προσέγγιση βασισμένη στην ανταλλαγή εμπιστευτικών πληροφοριών, την αυστηρή συνεργασία μεταξύ των οργανισμών της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της περαιτέρω βελτίωσης της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ τους, και την πληροφόρηση των πολιτών σχετικά με τη σημασία του έργου της Ένωσης για την προστασία τους. Επιπλέον, στα συμπεράσματα το Συμβούλιο καλεί την Επιτροπή να αναπτύξει, με τους εμπειρογνώμονες των οικείων οργανισμών και των κρατών μελών, ένα πολυετές στρατηγικό σχέδιο (στο εξής «MASP») για κάθε προτεραιότητα, καθορίζοντας την καταλληλότερη στρατηγική για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Καλεί επίσης την Επιτροπή να αναπτύξει, μέσω διαβούλευσης με τους εμπειρογνώμονες των κρατών μελών και των οργανισμών της ΕΕ, έναν ανεξάρτητο μηχανισμό αξιολόγησης της εφαρμογής του MASP. Ο ΕΕΠΔ θα επανέλθει στα ζητήματα αυτά κατωτέρω στην παρούσα γνωμοδότηση, καθώς συνδέονται στενά ή έχουν σημαντικές συνέπειες για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, της ιδιωτικής ζωής και άλλων σχετικών θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Περιεχόμενο και σκοπός της ανακοίνωσης

7. Η ανακοίνωση προτείνει πέντε στρατηγικούς στόχους, οι οποίοι συνδέονται όλοι με την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων:

- εξουδετέρωση των διεθνών εγκληματικών δικτύων
- πρόληψη της τρομοκρατίας και αντιμετώπιση της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης τρομοκρατών
- αύξηση των επιπέδων ασφάλειας των πολιτών και των επιχειρήσεων στον κυβερνοχώρο
- ενίσχυση της ασφάλειας μέσω της διαχείρισης των συνόρων, και
- αύξηση της ανθεκτικότητας της Ευρώπης σε περιπτώσεις κρίσεων και καταστροφών.

8. Η ISS στην πράξη, όπως περιγράφεται στην ανακοίνωση, προτείνει ένα κοινό θεματολόγιο για τα κράτη μέλη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Επιτροπή, το Συμβούλιο, τους οργανισμούς της ΕΕ και άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνίας των πολιτών και της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και τρόπους συνεργασίας κατά τα επόμενα τέσσερα χρόνια για την επίτευξη των στόχων της ISS.

9. Η ανακοίνωση αξιοποιεί τη συνθήκη της Λισαβόνας και αναγνωρίζει την καθοδήγηση που παρέχει το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης (και το σχέδιο δράσης για την εφαρμογή του), το οποίο τονίζει στο κεφάλαιο 4.1 την αναγκαιότητα για μια συνολική ISS βασισμένη στον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της διεθνούς προστασίας και του κράτους δικαίου. Επιπλέον, σύμφωνα με το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, η ανάπτυξη, η παρακολούθηση και η εφαρμογή της στρατηγικής εσωτερικής ασφάλειας πρέπει να καταστεί καθήκον προτεραι-

ότητας για την επιτροπή επιχειρησιακής συνεργασίας σε θέματα εσωτερικής ασφάλειας (COSI), η οποία συστάθηκε δυνάμει του άρθρου 71 της ΣΛΕΕ. Προκειμένου να διασφαλισθεί η ουσιαστική εφαρμογή της ISS, πρέπει επίσης να καλύπτει τις πτυχές ασφάλειας μιας ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων και, όπου αρμόζει, τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις που σχετίζονται με την επιχειρησιακή συνεργασία στον τομέα της εσωτερικής ασφάλειας. Είναι επίσης σημαντικό να αναφερθεί στο πλαίσιο αυτό ότι το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης ζητεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της ISS, η οποία πρέπει να λαμβάνει επίσης υπόψη τη στρατηγική εξωτερικής ασφάλειας που έχει αναπτύξει η ΕΕ καθώς και άλλες πολιτικές της ΕΕ, και ιδίως εκείνες που αφορούν την εσωτερική αγορά.

Σκοπός της γνωμοδότησης

10. Η ανακοίνωση αναφέρεται σε διάφορους τομείς πολιτικής που εμπίπτουν ή έχουν συνέπειες στην ευρέως νοούμενη έννοια της «εσωτερικής ασφάλειας» στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

11. Σκοπός της παρούσας γνωμοδότησης δεν είναι να αναλύσει όλους τους τομείς πολιτικής και τα συγκεκριμένα θέματα που καλύπτει η ανακοίνωση, αλλά:

- να εξετάσει τους προτεινόμενους στην ανακοίνωση σκοπούς της ISS από την ειδική οπτική της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων και — υπό το πρίσμα αυτό — να τονίσει τις αναγκαίες συνδέσεις με άλλες στρατηγικές που εξετάζονται και θεσπίζονται επί του παρόντος σε επίπεδο ΕΕ·
- να προσδιορίσει ορισμένες έννοιες και ιδέες περί προστασίας των δεδομένων, οι οποίες πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή της ISS σε επίπεδο ΕΕ·
- να διατυπώσει, όπου είναι σκόπιμο και προσηκόν, εισηγήσεις σχετικά με τον τρόπο βέλτιστης συνεκτίμησης των προβληματισμών για την προστασία των δεδομένων κατά την εφαρμογή των δράσεων που προτείνονται στην ανακοίνωση.

12. Για τον σκοπό αυτό, ο ΕΕΠΔ θα αναδείξει ειδικότερα τις συνδέσεις μεταξύ της ISS και της στρατηγικής διαχείρισης των πληροφοριών και του έργου σχετικά με το συνολικό πλαίσιο προστασίας των δεδομένων. Επιπλέον, ο ΕΕΠΔ θα κάνει αναφορά σε έννοιες όπως οι βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές και η «προστασία της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό», η εκτίμηση επιπτώσεων για την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων, και τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων, οι οποίες έχουν άμεσο αντίκτυπο στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή της ISS. Στη γνωμοδότηση θα διατυπωθούν επίσης σχόλια σχετικά με ορισμένους επιλεγμένους τομείς πολιτικής, όπως η ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων, συμπεριλαμβανομένων του ευρωπαϊκού συστήματος επιτήρησης των συνόρων (EUROSUR) και της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τον FRONTEx, καθώς και άλλους τομείς, όπως ο κυβερνοχώρος και το πρόγραμμα παρακολούθησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (FTFP).

II. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Αναγκαιότητα για μια συνολικότερη, περιεκτικότερη και «στρατηγική» προσέγγιση των στρατηγικών της ΕΕ που σχετίζονται με την ISS

13. Διάφορες στρατηγικές της ΕΕ βασισμένες στη συνθήκη της Λισαβόνας και στο Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, οι οποίες έχουν άμεσες ή έμμεσες συνέπειες στην προστασία των δεδομένων, εξετάζονται και προτείνονται επί του παρόντος σε επίπεδο ΕΕ. Η ISS είναι μία εξ αυτών και συνδέεται στενά με άλλες στρατηγικές (οι οποίες εξετάζονται σε πρόσφατες ανακοινώσεις της Επιτροπής ή προβλέπονται για το εγγύς μέλλον), όπως η στρατηγική διαχείρισης των πληροφοριών της ΕΕ και το ευρωπαϊκό πρότυπο ανταλλαγής πληροφοριών, η στρατηγική για την εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, η συνολική στρατηγική για την προστασία των δεδομένων και η πολιτική της ΕΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Στην παρούσα γνωμοδότηση, ο ΕΕΠΔ αποδίδει ιδιαίτερη προσοχή στις συνδέσεις με τη στρατηγική διαχείρισης των πληροφοριών και στο συνολικό πλαίσιο προστασίας των δεδομένων που βασίζεται στο άρθρο 16 της ΣΛΕΕ, του οποίου οι πολιτικές συνδέσεις με την ISS από την άποψη της προστασίας των δεδομένων είναι προφανέστερες.
14. Όλες αυτές οι στρατηγικές συνδέτουν ένα πολύπλοκο ανομοιομορφο σύνολο αλληλένδετων κατευθυντήριων γραμμών πολιτικής, προγραμμάτων και σχεδίων δράσης, τα οποία συγκροτούν μια συνολική και ολοκληρωμένη προσέγγιση σε επίπεδο ΕΕ.
15. Γενικότερα, εάν αυτή η προσέγγιση της «σύνδεσης των στρατηγικών» υιοθετηθεί στις μελλοντικές δράσεις, θα καταδείξει ότι υπάρχει ένα όραμα σε επίπεδο ΕΕ όσον αφορά τις στρατηγικές της ΕΕ και ότι οι στρατηγικές αυτές και οι πρόσφατα εγκριθείσες ανακοινώσεις που τις αναπτύσσουν είναι στενά αλληλένδετες, όπως όντως συμβαίνει, το δε Πρόγραμμα της Στοκχόλμης αποτελεί το κοινό σημείο αναφοράς όλων των εν λόγω στρατηγικών. Θα έχει επίσης ως αποτέλεσμα θετικές συνέργιες μεταξύ των διαφορετικών πολιτικών που εμπίπτουν στον χώρο της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης, συμβάλλοντας στην αποφυγή τυχόν αλληλεπικαλύψεων του έργου και των προσπαθειών στον συγκεκριμένο τομέα. Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι στο πλαίσιο όλων των αλληλένδετων στρατηγικών η προσέγγιση αυτή θα έχει ως αποτέλεσμα την αποτελεσματικότερη και συνεκτικότερη εφαρμογή των κανόνων για την προστασία των δεδομένων.
16. Ο ΕΕΠΔ τονίζει ότι ένας από τους πυλώνες της ISS είναι η αποτελεσματική διαχείριση των πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία, προκειμένου να αιτιολογείται η ανάγκη ανταλλαγής πληροφοριών, πρέπει να θεμελιώνεται στις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.
17. Επιπλέον, όπως αναφέρεται στη γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ σχετικά με τη διαχείριση των πληροφοριών⁽⁸⁾, ο ΕΕΠΔ υπογραμμίζει ότι όλα τα νέα νομοθετικά μέτρα που θα διευκόλυναν την αποθήκευση και ανταλλαγή προσωπικών δεδομένων θα προτείνονται μόνο εφόσον η αναγκαιότητά τους αποδεικνύεται

με συγκεκριμένα στοιχεία⁽⁹⁾. Κατά την εφαρμογή της ISS η νομική αυτή απαίτηση πρέπει να μετατραπεί σε προορατική πολιτική προσέγγιση. Η αναγκαιότητα συνολικής προσέγγισης της ISS οδηγεί επίσης αναπόφευκτα στην ανάγκη αξιολόγησης όλων των μέσων και των εργαλείων που υφίστανται ήδη στον τομέα της εσωτερικής ασφάλειας προτού προταθούν νέα.

18. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ εισηγείται επίσης τη συχνότερη χρήση ρητρών που θα προβλέπουν την περιοδική αξιολόγηση υφιστάμενων μέσων, όπως εκείνες που περιλαμβάνονται στην οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων, η οποία επί του παρόντος τελεί υπό αξιολόγηση⁽¹⁰⁾.

Η προστασία των δεδομένων ως στόχος της ISS

19. Η ανακοίνωση κάνει λόγο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην παράγραφο «Πολιτικές για την ασφάλεια στη βάση κοινών αξιών», στην οποία αναφέρεται ότι τα εργαλεία και οι δράσεις που θα χρησιμοποιηθούν για την εφαρμογή της ISS πρέπει να βασίζονται σε κοινές αξίες, όπως το κράτος δικαίου και ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως ορίζονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, ορίζεται ότι «Στις περιπτώσεις που η αποτελεσματική επιβολή της νομοθεσίας στην ΕΕ διευκολύνεται μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών, οφείλουμε επίσης να προστατεύσουμε τον ιδιωτικό βίο των πολιτών και το θεμελιώδες δικαίωμά τους στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».
20. Η δήλωση αυτή είναι ευπρόσδεκτη. Ωστόσο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εξετάζει επαρκώς το ζήτημα της προστασίας των δεδομένων στην ISS. Η ανακοίνωση δεν παρέχει περισσότερες πληροφορίες όσον αφορά την προστασία των δεδομένων⁽¹¹⁾ ούτε εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο θα διασφαλισθούν ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής και η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην πράξη στις δράσεις εφαρμογής της ISS.

⁽⁹⁾ Πρόκειται για νομική απαίτηση· βλ. ειδικότερα απόφαση ΔΕΚ της 2ας Νοεμβρίου 2010 στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09. Σε ειδικότερα πλαίσια, ο ΕΕΠΔ υπερασπίστηκε επίσης την προσέγγιση αυτή σε άλλες γνωμοδοτήσεις περί νομοθετικών προτάσεων που σχετίζονται με τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, π.χ. γνωμοδότηση της 19ης Οκτωβρίου 2005 σχετικά με τρεις προτάσεις που αφορούν το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II)· γνωμοδότηση της 20ής Δεκεμβρίου 2007 όσον αφορά το σχέδιο πρότασης απόφασης-πλαίσιου του Συμβουλίου για τη χρήση των δεδομένων των καταστάσεων με τα ονόματα των επιβατών (PNR) με σκοπό την επιβολή του νόμου· γνωμοδότηση της 18ης Φεβρουαρίου 2009 σχετικά με την πρόταση κανονισμού για τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. [...] (για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή άπατρινη)· γνωμοδότηση της 18ης Φεβρουαρίου 2009 σχετικά με την θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή άπατρινη· και γνωμοδότηση της 7ης Οκτωβρίου 2009 σχετικά με τις προτάσεις που αφορούν την πρόσβαση των αρχών επιβολής του νόμου στο Eurodac.

⁽¹⁰⁾ Οδηγία 2006/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/58/ΕΚ, (ΕΕ L 105 της 13.4.2006, σ. 54).

⁽¹¹⁾ Η προστασία των δεδομένων αναφέρεται ειδικότερα μόνον στο πλαίσιο του θέματος της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τον FRONTEX.

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση της 30ής Σεπτεμβρίου 2010 σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο — Επισκόπηση της διαχείρισης των πληροφοριών στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

21. Κατά τον ΕΕΠΔ, ένας από τους στόχους της ISS στην πράξη πρέπει να είναι η ευρέως νοούμενη προστασία, η οποία θα εξασφαλίζει την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ, αφενός, της προστασίας των πολιτών κατά των υφιστάμενων απειλών και, αφετέρου, της προστασίας της ιδιωτικής ζωής τους και του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Με άλλα λόγια, οι προβληματισμοί όσον αφορά την ασφάλεια και την ιδιωτική ζωή πρέπει να λαμβάνονται εξίσου σοβαρά υπόψη στην ανάπτυξη της ISS, η οποία θα εναρμονίζεται με το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης και τα συμπεράσματα του Συμβουλίου.

22. Εν ολίγοις, η παροχή ασφάλειας με παράλληλο σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων πρέπει να αναφέρεται ως στόχος της στρατηγικής εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ. Αυτό πρέπει να αντικατοπτρίζεται σε όλες τις δράσεις που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ για την εφαρμογή της στρατηγικής.

23. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ παραπέμπει στην ανακοίνωση COM (2010) 609 για μια συνολική προσέγγιση όσον αφορά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.⁽¹²⁾ Ο ΕΕΠΔ θα εκδώσει σύντομα γνωμοδότηση σχετικά με την εν λόγω ανακοίνωση, αλλά τονίζει εδώ ότι δεν μπορεί να υπάρξει αποτελεσματική ISS χωρίς τη στήριξη ενός εύρωστου προγράμματος προστασίας των δεδομένων, το οποίο θα τη συμπληρώνει και θα προβλέπει αμοιβαία εμπιστοσύνη και βελτίωση της αποτελεσματικότητας.

III. ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΕΣ ΣΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ISS

24. Είναι προφανές ότι μερικές από τις δράσεις που απορρέουν από τους στόχους της ISS μπορεί να αυξήσουν τους κινδύνους για την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων των προσώπων. Για την αντιστάθμιση των κινδύνων αυτών, ο ΕΕΠΔ επιθυμεί να επιστήσει ειδικά την προσοχή σε έννοιες όπως «προστασία της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό», εκτίμηση επιπτώσεων για την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων, δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων και βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές (ΒΔΤ). Όλες αυτές οι έννοιες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εφαρμογή της ISS και μπορούν να συμβάλουν θετικά στην ανάπτυξη πολιτικών πιο φιλικών προς την ιδιωτική ζωή και καλύτερα προσανατολισμένων στην προστασία των δεδομένων στον συγκεκριμένο τομέα.

Προστασία της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό

25. Ο ΕΕΠΔ έχει υποστηρίξει κατ' επανάληψη και σε διάφορες γνωμοδοτήσεις την έννοια της «ενσωματωμένης» ιδιωτικής ζωής («προστασία της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό» ή «προστασία της ιδιωτικής ζωής εκ κατασκευής»). Η έννοια αυτή αναπτύσσεται επί του παρόντος τόσο για τον ιδιωτικό όσο και για τον δημόσιο τομέα και, επομένως, πρέπει να διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο της εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ και στους τομείς της αστυνομίας και της δικαιοσύνης⁽¹³⁾.

⁽¹²⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών — Συνολική προσέγγιση όσον αφορά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, COM (2010) 609.

⁽¹³⁾ Στη γνωμοδότησή του επί της ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, ο ΕΕΠΔ πρότεινε να προβλέπεται νομική υποχρέωση των υπευθύνων ανάπτυξης και των χρηστών των συστημάτων πληροφοριών για την ανάπτυξη και χρήση συστημάτων που να λαμβάνουν υπόψη την αρχή της «προστασίας της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό».

26. Η ανακοίνωση δεν αναφέρει την έννοια αυτή. Ο ΕΕΠΔ εισηγείται να αναφέρεται η έννοια αυτή στις στοχοθετημένες δράσεις που θα προταθούν και θα αναληφθούν για την εφαρμογή της ISS, ιδίως στο πλαίσιο του στόχου 4 «Ενίσχυση της ασφάλειας μέσω της διαχείρισης των συνόρων» όπου γίνεται σαφής αναφορά σε αυξημένη χρήση των νέων τεχνολογιών για τη διενέργεια ελέγχων στα σύνορα και για την επιτήρηση των συνόρων.

Εκτίμηση επιπτώσεων για την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων

27. Ο ΕΕΠΔ παροτρύνει την Επιτροπή να προβληματισθεί — στο πλαίσιο του μελλοντικού έργου για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της ISS βάσει της ανακοίνωσης — σχετικά με το τι πρέπει να σημαίνει μια πραγματική «εκτίμηση επιπτώσεων για την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων» στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, και ιδίως στην ISS.

28. Η ανακοίνωση κάνει λόγο για εκτιμήσεις απειλών και κινδύνων. Αυτό είναι ευπρόσδεκτο. Ωστόσο, δεν κάνει λόγο — σε κανένα σημείο — για εκτιμήσεις επιπτώσεων για την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων. Ο ΕΕΠΔ πιστεύει ότι το έργο σχετικά με την εφαρμογή της ανακοίνωσης για την ISS αποτελεί καλή ευκαιρία για την επεξεργασία τέτοιων εκτιμήσεων επιπτώσεων για την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων στο πλαίσιο της εσωτερικής ασφάλειας. Ο ΕΕΠΔ σημειώνει ότι η πτυχή αυτή δεν προσδιορίζεται ούτε αναπτύσσεται σε πολιτική απαίτηση είτε στην ανακοίνωση είτε στις κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση των επιπτώσεων της Επιτροπής⁽¹⁴⁾.

29. Επομένως, ο ΕΕΠΔ συνιστά τη διεξαγωγή πιο ειδικής και αυστηρής εκτίμησης επιπτώσεων για την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων κατά την εφαρμογή μελλοντικών εργαλείων, είτε ως χωριστής εκτίμησης είτε στο πλαίσιο της γενικής εκτίμησης επιπτώσεων για τα θεμελιώδη δικαιώματα που διεξάγεται από την Επιτροπή. Η εν λόγω εκτίμηση επιπτώσεων δεν πρέπει να αναφέρει απλώς γενικές αρχές ή να αναλύει πολιτικές επιλογές, όπως συμβαίνει επί του παρόντος, αλλά πρέπει να συνιστά επίσης ειδικές και συγκεκριμένες διασφαλίσεις.

30. Ακολούθως, πρέπει να αναπτυχθούν ειδικοί δείκτες και χαρακτηριστικά ώστε να διασφαλίζεται ότι κάθε πρόταση που έχει επιπτώσεις στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία των δεδομένων στον τομέα της εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ υποβάλλεται σε διεξοδική εξέταση, λαμβανομένων υπόψη πτυχών όπως οι αρχές της αναλογικότητας, της αναγκαιότητας και του περιορισμού του σκοπού.

31. Επιπροσθέτως, μπορεί να είναι σκόπιμο στο πλαίσιο αυτό να γίνει παραπομπή στο άρθρο 4 της σύστασης για τη ραδιοσυχνική αναγνώριση⁽¹⁵⁾, στο οποίο η Επιτροπή ζήτησε από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι ο κλάδος, σε συνεργασία με τους σχετικούς φορείς της κοινωνίας των πολιτών, αναπτύσσει ένα πλαίσιο εκπόνησης εκτιμήσεων των επιπτώσεων στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων. Επιπλέον, το ψήφισμα της Μαδρίτης, που εκδόθηκε τον Νοέμβριο του

⁽¹⁴⁾ SEC(2009) 92 της 15.1.2009.

⁽¹⁵⁾ C(2009) 3200 τελικό, 12.5.2009.

2009 από τη διεθνή διάσκεψη των υπευθύνων για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων, ενθάρρυνε τη διενέργεια τέτοιων εκτιμήσεων επιπτώσεων πριν από τη εφαρμογή νέων πληροφοριακών συστημάτων και τεχνολογιών για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων ή πριν από την εφαρμογή ουσιαστικών τροποποιήσεων στην υφιστάμενη επεξεργασία.

Δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων

32. Ο ΕΕΠΔ σημειώνει ότι η ανακοίνωση δεν εξετάζει ειδικά το ζήτημα των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων, τα οποία αποτελούν ζωτικής σημασίας στοιχείο της προστασίας των δεδομένων και πρέπει να έχουν αντίκτυπο στον σχεδιασμό της ISS. Είναι σημαντικό να διασφαλίζεται ότι στο σύνολο των διαφόρων συστημάτων και εργαλείων που έχουν ως αντικείμενο την εσωτερική ασφάλεια της ΕΕ, τα πρόσωπα που υπάγονται σε αυτά απολαμβάνουν παρόμοιων δικαιωμάτων όσον αφορά τον τρόπο επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
33. Πολλά από τα συστήματα που αναφέρονται στην ανακοίνωση θεσπίζουν ειδικούς κανόνες σχετικά με τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων (στοχεύοντας επίσης κατηγορίες προσώπων όπως θύματα, υπόπτους εγκληματικών πράξεων ή μετανάστες), αλλά υπάρχουν αδικαιολόγητα μεγάλες διαφορές μεταξύ των συστημάτων και των εργαλείων.
34. Ως εκ τούτου, ο ΕΕΠΔ καλεί την Επιτροπή να εξετάσει προσεκτικότερα το ζήτημα της εναρμόνισης των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων στην ΕΕ στο πλαίσιο της ISS και της στρατηγικής διαχείρισης των πληροφοριών στο εγγύς μέλλον.
35. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στους μηχανισμούς προσφυγής. Η ISS πρέπει να διασφαλίζει ότι, οσάκις παραβιάζονται τα δεδομένα προσώπων, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας των δεδομένων πρέπει να προβλέπουν διαδικασίες υποβολής καταγγελιών, οι οποίες είναι προσίτες, αποτελεσματικές και όχι οικονομικά επαχθείς.

Βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές

36. Αναπόφευκτα η εφαρμογή της ISS θα βασισθεί στη χρήση μιας υποδομής πληροφορικής, η οποία θα στηρίζει τις δράσεις που προβλέπονται στην ανακοίνωση. Οι βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές (ΒΔΤ) διευκολύνουν τη κατάλληλη εξισορρόπηση αφενός της επίτευξης των στόχων της ISS και, αφετέρου, του σεβασμού των δικαιωμάτων των προσώπων. Στο παρόν πλαίσιο, ο ΕΕΠΔ επιθυμεί να επαναλάβει τη σύσταση που διατύπωσε σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις⁽¹⁶⁾ όσον αφορά την αναγκαιότητα να καθορίσει και να προωθήσει η Επιτροπή, μαζί με τους ενδιαφερομένους του κλάδου, συγκεκριμένα μέτρα για την

εφαρμογή ΒΔΤ. Μια τέτοια εφαρμογή σημαίνει το αποτελεσματικότερο και πιο προηγμένο στάδιο στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων και στις μεθόδους λειτουργίας τους, οι οποίες υποδεικνύουν την πρακτική καταλληλότητα συγκεκριμένων τεχνικών για την επίτευξη των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων με αποδοτικό τρόπο και σύμφωνα με το πλαίσιο για την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων της ΕΕ. Η προσέγγιση αυτή συνάδει πλήρως με την προαναφερθείσα προσέγγιση της «προστασίας της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό».

37. Όπου είναι σκόπιμο και εφικτό, πρέπει να καταρτισθούν έγγραφα αναφοράς σχετικά με ΒΔΤ για την παροχή καθοδήγησης και μεγαλύτερης ασφάλειας δικαίου για την εφαρμογή στην πράξη των μέτρων που προβλέπονται από την ISS. Κάτι τέτοιο μπορεί επίσης να προαγάγει την εναρμόνιση των εν λόγω μέτρων στα διάφορα κράτη μέλη. Τέλος, ο καθορισμός ΒΔΤ φιλικών προς την ιδιωτική ζωή και την ασφάλεια θα διευκολύνει τον εποπτικό ρόλο των αρχών προστασίας των δεδομένων παρέχοντάς τους τεχνικές αναφορές σύμφωνες προς την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων, τις οποίες έχουν εγκρίνει υπεύθυνοι επεξεργασίας δεδομένων.
38. Ο ΕΕΠΔ σημειώνει επίσης τη σημασία της κατάλληλης εναρμόνισης της ISS με τις δραστηριότητες που εκτελούνται ήδη στο πλαίσιο του έβδομου προγράμματος πλαισίου για την έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη και του προγράμματος-πλαισίου για την ασφάλεια και την προστασία των ελευθεριών. Ένα κοινό όραμα με επιδίωξη την παροχή ΒΔΤ θα επιτρέψει την καινοτομία στη γνώση και στις ικανότητες που απαιτούνται για την προστασία των πολιτών με παράλληλο σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων.
39. Τέλος, ο ΕΕΠΔ επισημαίνει τον ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών (ENISA) στην επεξεργασία κατευθυντήριων γραμμών και στην αξιολόγηση των δυνατοτήτων ως προς την ασφάλεια που απαιτούνται προκειμένου να διασφαλίζεται η ακεραιότητα και η διαθεσιμότητα των πληροφοριακών συστημάτων, καθώς και στην προώθηση των ΒΔΤ. Συναφώς, ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για τη συμπερίληψη του Οργανισμού ως βασικού παράγοντα στη βελτίωση της δυνατότητας αντιμετώπισης επιθέσεων στον κυβερνοχώρο και στην καταπολέμηση του ηλεκτρονικού εγκλήματος.⁽¹⁷⁾

Αποσαφήνιση παραγόντων και του ρόλου τους

40. Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται επίσης καλύτερη αποσαφήνιση των παραγόντων που συμμετέχουν ή συμβάλλουν στην αρχιτεκτονική ISS. Η ανακοίνωση κάνει λόγο για διάφορους παράγοντες και ενδιαφερομένους, όπως πολίτες, δικαστικές αρχές, οργανισμούς της ΕΕ, εθνικές αρχές, αστυνομικές αρχές και

⁽¹⁶⁾ Γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ σχετικά με τα ευφυή συστήματα μεταφορών, του Ιουλίου του 2009, και γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ σχετικά με την ανακοίνωση για τη ραδιοσυχνική αναγνώριση, του Δεκεμβρίου του 2007, βλ. επίσης Ετήσια έκθεση του ΕΕΠΔ 2006 σ. 48.

⁽¹⁷⁾ Ο ΕΕΠΔ προτίθεται να εκδώσει γνωμοδότηση σχετικά με το νομικό πλαίσιο του ENISA τον Δεκέμβριο του 2010.

επιχειρήσεις. Ο συγκεκριμένος ρόλος και οι αρμοδιότητες των παραγόντων αυτών πρέπει να προσδιορίζονται καλύτερα στις συγκεκριμένες δράσεις που θα προταθούν κατά την εφαρμογή της ISS.

IV. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΟΣΩΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟΜΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ISS

Ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων

41. Η ανακοίνωση αναφέρεται στο γεγονός ότι, με τη συνθήκη της Λισαβόνας, η ΕΕ έχει περισσότερες δυνατότητες να εκμεταλλεύεται συνέργιες μεταξύ των πολιτικών διαχείρισης συνόρων οι οποίες αφορούν πρόσωπα και αγαθά. Όσον αφορά την κυκλοφορία προσώπων, αναφέρει ότι «η ΕΕ μπορεί να αντιμετωπίσει τη διαχείριση της μετανάστευσης και την καταπολέμηση του εγκλήματος ως διττό στόχο στο πλαίσιο της στρατηγικής για την ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων». Το έγγραφο αντιλαμβάνεται τη διαχείριση των συνόρων ως δυναμικά ισχυρό μέσο για την εξάρθρωση του σοβαρού και του οργανωμένου εγκλήματος⁽¹⁸⁾.
42. Ο ΕΕΠΔ σημειώνει επίσης ότι η ανακοίνωση προσδιορίζει τρεις στρατηγικούς άξονες: 1) αυξημένη χρήση των νέων τεχνολογιών για τη διενέργεια ελέγχων στα σύνορα (δεύτερη γενιά του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν (SIS II), σύστημα πληροφοριών για τις θεωρήσεις (VIS), σύστημα εισόδου/εξόδου και πρόγραμμα καταχωρημένων ταξιδιωτών), 2) αυξημένη χρήση των νέων τεχνολογιών για την επιτήρηση των συνόρων (ευρωπαϊκό σύστημα επιτήρησης των συνόρων, EUROSUR), και 3) αυξημένος συντονισμός μεταξύ των κρατών μελών μέσω του FRONTEX.
43. Ο ΕΕΠΔ επιθυμεί να αξιοποιήσει την ευκαιρία της παρούσας γνωμοδότησης για να υπενθυμίσει το αίτημα που διατύπωσε σε αρκετές προηγούμενες γνωμοδοτήσεις σχετικά με τη θέσπιση σαφούς πολιτικής για τη διαχείριση των συνόρων — η οποία θα σέβεται πλήρως τους κανόνες περί προστασίας των δεδομένων — σε επίπεδο ΕΕ. Ο ΕΕΠΔ πιστεύει ότι το τρέχον έργο σχετικά με την ISS και τη διαχείριση των πληροφοριών αποτελούν πολύ καλή ευκαιρία για τη λήψη πιο συγκεκριμένων μέτρων προς την κατεύθυνση μιας συνεκτικότερης προσέγγισης της πολιτικής για τους εν λόγω τομείς.
44. Ο ΕΕΠΔ σημειώνει ότι η ανακοίνωση δεν αναφέρεται μόνον στα υφιστάμενα συστήματα μεγάλης κλίμακας και σε εκείνα που ενδέχεται να τεθούν σε λειτουργία στο εγγύς μέλλον (όπως τα SIS, SIS II και VIS), αλλά — στις ίδιες γραμμές — και στα συστήματα που ενδέχεται να προταθούν από την Επιτροπή στο μέλλον, για τα οποία δεν έχει ληφθεί ακόμη απόφαση (δηλαδή το πρόγραμμα καταχωρημένων ταξιδιωτών (RTP) και το σύστημα εισόδου/εξόδου). Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να υπενθυμισθεί ότι οι στόχοι και η νομιμότητα της θέσπισης των εν λόγω συστημάτων δεν έχουν ακόμη αποφασισθεί και καταδειχθεί, υπό το πρίσμα επίσης των αποτελεσμάτων των ειδικών εκτιμήσεων επιπτώσεων που διενεργούνται από την Επιτροπή. Εάν δεν συμβεί κάτι τέτοιο, μπορεί να θεωρηθεί ότι η ανακοίνωση προκαταλαμβάνει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και,

επομένως, δεν λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι δεν έχει ληφθεί ακόμη η τελική απόφαση σχετικά με το κατά πόσον το RTP και το σύστημα εισόδου/εξόδου πρέπει να θεσπισθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

45. Ως εκ τούτου, ο ΕΕΠΔ εισηγείται να αποφεύγονται τέτοιες προεξοφλήσεις στο μελλοντικό έργο για την εφαρμογή της ISS. Όπως προαναφέρθηκε, κάθε απόφαση σχετικά με τη θέσπιση νέων συστημάτων μεγάλης κλίμακας παρεμβατικών για την ιδιωτική ζωή πρέπει να ληφθεί μόνον κατόπιν κατάλληλης αξιολόγησης όλων των υφιστάμενων συστημάτων, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.

EUROSUR

46. Στην ανακοίνωση αναφέρεται ότι η Επιτροπή θα υποβάλει νομοθετική πρόταση για τη δημιουργία του EUROSUR το 2011 ως συμβολή στην εσωτερική ασφάλεια και στην καταπολέμηση του εγκλήματος. Αναφέρεται επίσης ότι το EUROSUR θα κάνει χρήση νέων τεχνολογιών οι οποίες αναπτύσσονται μέσω σχεδίων και δραστηριοτήτων που δέχονται χρηματοδότηση από την ΕΕ, όπως η δορυφορική απεικόνιση για τον εντοπισμό και την παρακολούθηση στόχων στα θαλάσσια σύνορα, π.χ. για την παρακολούθηση ταχύπλων σκαφών που μεταφέρουν ναρκωτικά στην ΕΕ.
47. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ σημειώνει ότι δεν είναι σαφές κατά πόσον και, εάν ναι, σε ποιον βαθμό η νομοθετική πρόταση σχετικά με το EUROSUR, η οποία θα υποβληθεί από την Επιτροπή το 2011, θα προβλέπει επίσης την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο του EUROSUR. Η Επιτροπή δεν υιοθετεί σαφή θέση επ' αυτού στην ανακοίνωση. Το ζήτημα αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι η ανακοίνωση συνδέει σαφώς το EUROSUR και τον FRONTEX σε τακτικό, επιχειρησιακό και στρατηγικό επίπεδο (βλ. κατωτέρω παρατηρήσεις για τον FRONTEX) και ζητεί τη στενή συνεργασία μεταξύ τους.

Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τον FRONTEX

48. Ο ΕΕΠΔ εξέδωσε γνωμοδότηση σχετικά με την αναθεώρηση του κανονισμού FRONTEX στις 17ης Μαΐου 2010⁽¹⁹⁾, στην οποία ζήτησε πραγματικό διάλογο και βαθύ προβληματισμό σχετικά με το ζήτημα της προστασίας των δεδομένων στο πλαίσιο της ενίσχυσης των υφιστάμενων καθηκόντων των FRONTEX και της ανάδειξης νέων αρμοδιοτήτων σε αυτόν.
49. Η ανακοίνωση κάνει λόγο για την αναγκαιότητα ενίσχυσης της συμβολής του FRONTEX στα εξωτερικά σύνορα στο πλαίσιο του στόχου 4 Ενίσχυση της ασφάλειας μέσω της διαχείρισης των συνόρων. Στο πλαίσιο αυτό, η ανακοίνωση αναφέρει ότι, βάσει των εμπειριών που αποκτήθηκαν, και στο πλαίσιο της γενικότερης προσέγγισης της ΕΕ στη διαχείριση πληροφοριών, η Επιτροπή θεωρεί ότι η παροχή στον FRONTEX της δυνατότητας επεξεργασίας και χρήσης αυτών των πληροφοριών, με

⁽¹⁸⁾ Δελτίο Τύπου με τίτλο «The EU Internal Security Strategy in Action — five steps towards a more secure Europe» (Η στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ στην πράξη: πέντε βήματα για μια ασφαλέστερη Ευρώπη), Σημείωμα 10/598.

⁽¹⁹⁾ Γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ της 17ης Μαΐου 2010 σχετικά με την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2004 του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση ευρωπαϊκού οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRONTEX).

περιορισμένο εύρος και βάσει σαφώς καθορισμένων κανόνων για τη διαχείριση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, θα συμβάλει σημαντικά στην εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων. Πρόκειται για μια νέα προσέγγιση σε σχέση με εκείνη της πρότασης της Επιτροπής για την αναθεώρηση του κανονισμού FRONTEX, η οποία εξετάζεται επί του παρόντος από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο και στην οποία δεν γίνεται καμία αναφορά στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

50. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για το γεγονός ότι η ανακοίνωση προβλέπει κάποιες ενδείξεις όσον αφορά τις περιστάσεις υπό τις οποίες μια τέτοια επεξεργασία μπορεί να καθίσταται αναγκαία (π.χ. ανάλυση κινδύνων, βελτίωση αποτελεσμάτων κοινών επιχειρήσεων ή ανταλλαγή πληροφοριών με την Ευρώπη). Ειδικότερα, στην ανακοίνωση εξηγείται ότι, επί του παρόντος, οι πληροφορίες σχετικά με εγκληματίες που συμμετέχουν στα δίκτυα διακίνησης ανθρώπων — τις οποίες αποκτά ο FRONTEX — δεν μπορούν να αξιοποιούνται περαιτέρω για αναλύσεις κινδύνου ή για τη βελτίωση της στοχοθέτησης μελλοντικών κοινών επιχειρήσεων. Επιπλέον, τα σχετικά δεδομένα που αφορούν υπόπτους εγκληματικών πράξεων δεν διαβιβάζονται στις αρμόδιες εθνικές αρχές ή την Ευρώπη για περαιτέρω διερεύνηση.

51. Παρ' όλα αυτά, ο ΕΕΠΔ σημειώνει ότι η ανακοίνωση δεν αναφέρεται στην τρέχουσα συζήτηση σχετικά με την αναθεώρηση του νομικού πλαισίου του FRONTEX, στην οποία, όπως προαναφέρθηκε, εξετάζεται το ζήτημα αυτό για την παροχή νομοθετικών λύσεων. Επιπλέον, η διατύπωση της ανακοίνωσης, η οποία τονίζει τον ρόλο του FRONTEX στο πλαίσιο του στόχου εξάρθρωσης εγκληματικών οργανώσεων, μπορεί να θεωρηθεί ότι διευρύνει την εντολή του FRONTEX. Ο ΕΕΠΔ εισηγείται να ληφθεί υπόψη το σημείο αυτό τόσο στην αναθεώρηση του κανονισμού FRONTEX όσο και στην εφαρμογή της ISS.

52. Ο ΕΕΠΔ εφιστά επίσης την προσοχή στην αναγκαιότητα διασφάλισης της μη αλληλεπικάλυψης καθηκόντων μεταξύ Ευρώπης και FRONTEX. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ χαιρετίζει το γεγονός ότι η ανακοίνωση αναφέρει ότι πρέπει να αποφευχθεί η αλληλεπικάλυψη αρμοδιοτήτων μεταξύ του FRONTEX και της Ευρώπης. Ωστόσο, το ζήτημα αυτό πρέπει να εξετασθεί επίσης σαφέστερα τόσο στον αναθεωρημένο κανονισμό FRONTEX όσο και στις δράσεις εφαρμογής της ISS, οι οποίες προβλέπουν στενή συνεργασία μεταξύ FRONTEX και Ευρώπης. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό από την άποψη των αρχών του περιορισμού του σκοπού και της ποιότητας των δεδομένων. Η παρατήρηση αυτή ισχύει επίσης για τη μελλοντική συνεργασία με οργανισμούς όπως ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών (ENISA) ή η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για θέματα Ασύλου.

Η χρήση βιομετρικών δεδομένων

53. Η ανακοίνωση δεν αναφέρεται ειδικά στο τρέχον φαινόμενο της αυξημένης χρήσης βιομετρικών δεδομένων στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένων των μεγάλης κλίμακας πληροφοριακών συστημάτων και άλλων εργαλείων διαχείρισης των συνόρων.

54. Επομένως, ο ΕΕΠΔ δράττεται της ευκαιρίας αυτής για να υπενθυμίσει την εισήγησή του ⁽²⁰⁾ να ληφθεί σοβαρά υπόψη αυτό το εξαιρετικά ευαίσθητο από την άποψη της προστασίας των δεδομένων θέμα στην εφαρμογή της ISS, ιδίως στο πλαίσιο της διαχείρισης των συνόρων.

55. Ο ΕΕΠΔ συνιστά επίσης να αναπτυχθεί μια σαφής και αυστηρή πολιτική σχετικά με τη χρήση των βιομετρικών δεδομένων στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, με βάση μια σοβαρή αξιολόγηση και την κατά περίπτωση εκτίμηση της ανάγκης χρήσης των βιομετρικών δεδομένων στο πλαίσιο της ISS, με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών αρχών της προστασίας δεδομένων, όπως η αναλογικότητα, η αναγκαιότητα και ο περιορισμένος σκοπός.

TFTP

56. Στην ανακοίνωση γνωστοποιείται ότι η Επιτροπή θα αναπτύξει το 2011 πολιτική για τη συλλογή και ανάλυση από την ΕΕ δεδομένων τα οποία αφορούν μηνύματα χρηματοοικονομικού περιεχομένου που φυλάσσονται στο έδαφος της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ παραπέμπει στη γνωμοδότησή του, της 22ας Ιουνίου 2010, σχετικά με την επεξεργασία και τη διαβίβαση δεδομένων χρηματοπιστωτικών μηνυμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής για σκοπούς του προγράμματος παρακολούθησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (TFTP II) ⁽²¹⁾. Όλες οι κρίσιμες παρατηρήσεις που διατυπώνονται στην εν λόγω γνωμοδότηση ισχύουν επίσης και εφαρμόζονται στο πλαίσιο του προβλεπόμενου έργου για ένα πλαίσιο της ΕΕ σχετικά με μηνύματα χρηματοοικονομικού περιεχομένου. Επομένως, πρέπει να ληφθούν υπόψη στις συζητήσεις σχετικά με το ζήτημα αυτό. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην αναλογικότητα της συλλογής και της επεξεργασίας μεγάλων ποσοτήτων δεδομένων για πρόσωπα που δεν είναι ύποπτα, όπως και στο ζήτημα της αποτελεσματικής εποπτείας από ανεξάρτητες αρχές και από τις δικαστικές αρχές.

Ασφάλεια των πολιτών και των επιχειρήσεων στον κυβερνοχώρο

57. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για τη σημασία που αποδίδεται στην ανακοίνωση σε προληπτικές δράσεις σε επίπεδο ΕΕ και φρονεί ότι η ενίσχυση της ασφάλειας των πληροφοριακών δικτύων αποτελεί κρίσιμο παράγοντα που συμβάλλει στην καλή λειτουργία της κοινωνίας της πληροφορίας. Επίσης, ο ΕΕΠΔ στηρίζει τις συγκεκριμένες δραστηριότητες για τη βελτίωση της δυνατότητας αντιμετώπισης επιθέσεων στον κυβερνοχώρο, τη δημιουργία ικανοτήτων των αρχών επιβολής του νόμου και των δικαστικών αρχών, και τη συνεργασία με τη βιομηχανία για την παροχή δυνατοτήτων και για την προστασία των πολιτών και των επιχειρήσεων. Ευπρόσδεκτος είναι επίσης ο ρόλος του ENISA στη διευκόλυνση πολλών από τις δράσεις που προβλέπονται στο πλαίσιο του συγκεκριμένου στόχου.

⁽²⁰⁾ Βλ. ειδικότερα γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ σχετικά με την ανακοίνωση για την επισκόπηση της διαχείρισης των πληροφοριών στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, η οποία αναφέρεται στην υποσημείωση 8.

⁽²¹⁾ Γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ της 22ας Ιουνίου 2010 σχετικά με την πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τη σύναψη της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σχετικά με την επεξεργασία και τη διαβίβαση δεδομένων χρηματοπιστωτικών μηνυμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής για σκοπούς του προγράμματος παρακολούθησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (TFTP II).

58. Ωστόσο, η ISS στην πράξη δεν αναφέρεται αναλυτικότερα στις δράσεις επιβολής του νόμου που προβλέπονται στον κυβερνοχώρο, στον τρόπο με τον οποίο οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να θέτουν σε κίνδυνο τα ατομικά δικαιώματα και στις διασφαλίσεις που πρέπει να θεσπισθούν. Ο ΕΕΠΔ ζητεί μια πιο φιλόδοξη προσέγγιση όσον αφορά τις ενδεχόμενες εγγυήσεις. Στον συγκεκριμένο τομέα, για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων όλων των προσώπων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που μπορεί να επηρεάζονται από δράσεις που στοχεύουν στην αντιμετώπιση ενδεχόμενων εγκληματικών δραστηριοτήτων, είναι αναγκαία η θέσπιση μιας τέτοιας προσέγγισης.

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

59. Ο ΕΕΠΔ ζητεί τη σύνδεση των διαφόρων στρατηγικών και ανακοινώσεων της ΕΕ κατά τη διαδικασία εφαρμογής της ISS. Η προσέγγιση αυτή πρέπει να συνοδεύεται από συγκεκριμένο σχέδιο δράσης, το οποίο θα υποστηρίζεται από πραγματική αξιολόγηση των αναγκών, αποτέλεσμα της οποίας πρέπει να είναι μια συνολική, ολοκληρωμένη και καλά διαρθρωμένη πολιτική της ΕΕ για την ISS.

60. Ο ΕΕΠΔ αξιοποιεί επίσης την παρούσα ευκαιρία για να αναδείξει τη σημασία της νομικής απαίτησης μιας πραγματικής αξιολόγησης όλων των υφιστάμενων εργαλείων που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο της ISS και της ανταλλαγής πληροφοριών προτού προταθούν νέα εργαλεία. Στο πλαίσιο αυτό, συνιστάται ιδιαίτερα η συμπερίληψη διατάξεων που θα απαιτούν τακτικές αξιολογήσεις της αποτελεσματικότητας των σχετικών εργαλείων.

61. Ο ΕΕΠΔ εισηγείται να ληφθεί υπόψη, κατά την εκπόνηση του πολυετούς στρατηγικού σχεδίου που ζητήθηκε στα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Νοεμβρίου του 2010, το συνεχιζόμενο έργο σχετικά με το συνολικό πλαίσιο προστασίας των

δεδομένων βάσει του άρθρου 16 της ΣΛΕΕ, και ιδίως η ανακοίνωση (2009) 609.

62. Ο ΕΕΠΔ διατυπώνει ορισμένες συστάσεις σχετικά με έννοιες και ιδέες που έχουν σημασία από την άποψη της προστασίας των δεδομένων, οι οποίες πρέπει να ληφθούν υπόψη στον τομέα της ISS, όπως η προστασία της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό, η εκτίμηση επιπτώσεων για την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων, και οι βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές.

63. Ο ΕΕΠΔ συνιστά τη διενέργεια, κατά την εφαρμογή μελλοντικών εργαλείων, εκτίμησης επιπτώσεων για την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων, είτε ως επιμέρους εκτίμησης είτε στο πλαίσιο της γενικής εκτίμησης επιπτώσεων για τα θεμελιώδη δικαιώματα που διενεργεί η Επιτροπή.

64. Ο ΕΕΠΔ καλεί επίσης την Επιτροπή να αναπτύξει μια συνεκτικότερη και συνεπέστερη πολιτική σχετικά με τα προαπαιτούμενα για τη χρήση βιομετρικών δεδομένων στον τομέα της ISS και να επιδιώξει μεγαλύτερη εναρμόνιση σε επίπεδο ΕΕ όσον αφορά τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων.

65. Τέλος, ο ΕΕΠΔ διατυπώνει ορισμένες παρατηρήσεις σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της διαχείρισης των συνόρων, ειδικότερα δε από τον FRONTEX, και ενδεχομένως στο πλαίσιο του EUROSUR.

Βρυξέλλες, 17 Δεκεμβρίου 2010.

Peter HUSTINX

Ευρωπαίος Επίτιμος Προστασίας Δεδομένων